

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY

Szerkesztő: P A P D O M O K O S

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 2 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítói-díj 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárhoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

Meghívó

a Dávid Ferencz Egylet 1922 évi közgyűlésére, Kolozsvárra.

Nagyontisztelt elnök és titkár afiai!

Isten jóvoltából immár eljutottunk odáig, hogy fölvehetjük egyleti életünk lobogóját és az alá sorakozva egy új esztendő munkáságára tekinthetünk vissza. F. évi január óta Egyletünk kiadásában megjelenő lapunk az *Unitárius Közlöny* a megindult mozzanatokról elég pontosan beszámolt, s örömmel tapasztaltuk, hogy lelki vezéreink után megindultak és szerveződtek községeink, tehát van miről beszámolnunk a f. évi rendes közgyűlésünkön.

Nagyon kérjük elnök s illetőleg titkár afiait, hogy a körüli és községi D. F. Egyletekről, a Nők Szövetségéről és az ifjusági körökről *küldjenek jelentést* október 1-re, hogy a közgyűlésnek beszámolhassunk.

Egyben arra is kérjük, hogy amelyik községben még nem történt meg az egyleti szervezkedés, sziveskedjenek lelkész afiai tájékoztatni a körülményekről, mert kitűzött célunk szerint, jövőben igyekezni fogunk segítséget nyújtani mindenhol, mert az adott helyzet azt parancsolja, hogy ebbe az egyháztársadalmi munkába minden egyházközségünk, ha anya, ha filia, belekapcsolódjék a saját jól fel-fogott érdekében.

Kérjük és reméljük, hogy mindenkitől kapunk rövid tömör jelentést és értesítést. Közgyűlésünket, mint rendszeren mindig, a Főtanács előtti szombatn d. u. 4 órakor fogjuk megtartani, s arra minden tagot tisztelettel meghívunk. Rendes tagok: akik 20 leut befizettek, alapítótagok akik legalább 100 leut befizettek.

Atyafiságos szeretettel

Kolozsvár, 1922 aug. 15.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

Dr. Boros György,
igyevezető-alelnök

Kelemen József ur
Szentegyház-u. 21

Helyt

Lelki ajándék.

Beiktató beszéd Várfalván Pataki András új lelkész beiktatásán. Mondotta Dr. Cornisch C. tb. egyházi főjegyző az amerikai Unitárius Társulat főtitkára.

Jegyzet után készült beszéd.

Alapige: Rom. I/11. Kivántalak titeket látni, hogy lelki ajándékot közölhessek veletek a ti megerősítésteekre.

Kedves testvéreim, jól esik itt lennem, mert bár az új lelkész beszédét nem értettem, úgy éreztem, hogy egy vagyok veletek és ti veletek. Az új lelkész és a gyülekezet ebben az órában örömmünetet ül, mert jó reménységgel vannak eltelve. Mert várják azt az isteni kegyelmet, amely őket a jövőben egy ép és egészséges szövetségbe forrasztja a lelkek épülésére és boldogítására.

Ha visszagondolunk a kereszténység hosszú multjába, az apostolok sorozatának egy beláthatatlan hosszú vonala jelenik meg lelki szemeink előtt. Kezdet óta arra vállalkoztak az apostolok, hogy a lelkeket megmentsék önmaguknak és fölemeljék Istenhez.

Mélyen megindítja lelkemet, meghatja szívemet ez a kedves, régi templom. Mennyi nevezetes esemény emlékét őrizik falai, hány lélek nyert itt enyhületet, békességet és boldog érzést. Mennyi megpróbáltatást állottak ki az elődök, hogy megőrizték és megtartsák ezt a szent helyet. E templom multja örökké szóló szent beszéd azoknak, akiknek lelke föl tud emelkedni a lelkiek világába.

A ti új papotok most belépik az apostolok sorába, ők öröklie és szent hely drága hagyományait, ők vállalta a szentegyháznak való hűséges szolgálatát és azt, hogy az ők szent munkáját beleilleszti veletek és érettetek a körülöttünk levő nagy világ egységébe, hogy tovább haladva együtt épüljetek és épülvén építsétek Isten országát itt e földön.

Vajjon sikerülni fog-e ez neki? Annyi bizonyos, hogy ők előkészült a ráváró föladatra. Elvégezte tanulmányait. Megismerkedett Jézus evangéliumával, lelkesedni tanult a nagy prófétáktól és a tüzesnyelvű apostoloiktól. Ő magával hozta ide ifjúsága lelkesedését, tudását, messze időre szóló terveit és gondolatait. Vajjon fog-e célt érni? Vajjon nőni fognak-e szárnyai, gyarapodik-e buzgóssága és kitartó lesz-e bátorsága?

Ezeket a kérdéseket hozzátok intézem érdemes gyülekezet, mert ezekre csak ti adhattok megnyugtató feleletet. Azt kell mondanom, hogy olyan lesz a lelkészetek, amilyené ti teszitek őt. Ő azt fogja nektek visszaadni, amit ti hozzá visztek. Ha szeretettel kináljátok, biztosítalak, hogy ő tízszer, százszor annyit ad vissza nektek. Ha ti hitet visztek hozzá, ő a hit kösziklájára állít titeket, amely nem inog. Mikor a kis gyermek születésén örvendeztek, ő mint keresztelő pap föltárja előttetek az életnek azt a keskeny örvényét, amelyen boldog-

ságra juthattok. Ha az ifju pár kér áldást családi életére, ő megtölti azt a jövő szíven nyíló virágaival, de figyelmeztetni fog a tövisre és a viharokra, melyek néha az erős fát is tövéből döntik ki. Ha temetésre szólítjátok, magával viszi az enyhülés balzsam-olajjas korsóját.

De ne feledjétek, hogy nélkülöttek sem az egyiket, sem a má-

sikat meg nem teheti. Sok papot láttam én, aki legszebb ígéretekkel, reménységre följogosító tehetséggel lépett föl gyülekezete előtt, s a vége ellankadás, megsemmisülés volt. Hívei megölték hitét, elvették önbizalmát, lefokozták bátorságát, mert nem adtak az övéhez a magukéból, hanem elfojtották azt amit magával vitt. Ellenben láttam olyan papot, akitől nem sokat vártam, de akiből erős lelkipásztor, hatalmas szónok lett, mert a hívei minden jó szándékát fölismerték, minden szép gondolatát észrevették, minden célja kivitelében segítettek.

Kedves testvéreim, ha világosság kell nektek, töltsetek olajat lelkipásztorotok lámpájába és ti soha sem fogtok sötétségben bolyongani.

Isten nevében, az egyetemes egyház nevében kérlek, buzdítlak ifju pap és hitbéli hallgatóim tegyétek ünnepé ezt a szent szövetséget ne csak a mai napra, hanem arra a hosszú időre, amelyet jogosan várunk és kérünk a mi mennyei atyánktól, akihez buzgó szívvel imádkozzunk, hogy áldja és szentelje meg a pásztort és nyáját, a szent hajlékot és a családi otthonukat, a munkáskezet és áldást osztó határokat, a jó hittestvéreket és minden keresztyény és nem keresztyény hívő lelket, hogy kezdődjék és maradjon itt a szeretet országa, a mi Istenünk becses lelki ajándéka. Amen.

Déva vár rabja.

— Szerző felolvasta a Dávid Ferencz Egylet diszelőadásán. —

Alkonyodik.

A nap lángolva bukik le
S mint a kiomló vér, mindent pirosra fest.
Ős Déva várának búcsut int a sugár,
Szellő sóhajával lassan közelg az est.

Mély csönd ül a váron. . .

Csak a fák lombjai sutognak, mesélnek.
Tovább adogatva a mesét a szélnek.
Égi öreg vándor hallgatja a mesét,
Sugaraít búsan hullatja szerte-szét. . .
Enyhe, nyájas fénye hadd ömöljön oda,
Hova örömsugár nem villan már soha.
Sötét börtön alján, ott . . . ott lenn a mélybe
Tűzben égő rabszem fúr bele az éjbe. . .
Úgy didereg, fázik, oly gyöngé már a teste,
Rettentő e magány. . . Szörnyű örök este. . . !
Agya láztól lüktet — ott fekszik a szalmán,
Tikkadt ajka remeg, fagyott arcza halvány.
Nehéz veritékes ősz fürtös homloka;
Aszott, sárga ujja törülgeti róla.
Perczig megcsillannak, mint hegye a tűnek,
Parány fényzilánkok s újra tova tűnnek.
Mint szomjas a nedűt, rabszeme úgy issza;
Oh szent világosság! Oh csak te jöjj vissza!

Vak a sötét újra. . . Jó volna pihenni. . .
Ringató álomban újra szabad lenni —
De nem lehet, nem tud, oh az emlékezés. . . !
Nem lehet pihenni, ideje már kevés.
Emlék simogatja, emlék úgy kinozza,
A múltnak képeit mind elébe hozza. . .
Szívét keserűség marczangolja, tépi,
Teste roncs, lelke fáj, de a hite a régi.

Déli bábos tündér a játszi képzelet. . .
Szárnyaira veszi: átszáll bérczet, teret. . .
Szőke Szamos parti drága otthonába,
Hol most sáppadozva hull az ős virága.
Ott látja. . . most jönnek. . . kiket oly rég látott:
Mind kiket úgy szeret, övéi, barátok . . .
Harangoznak. . . hallja. . . éppen most konditják,
Oly édes, ismerős harangok szólítják. . .
A nagy templom előtt gyülekezet várja,
Menne is, sietne — de hol a palástja?
Erejét feszíti s fölül a kórágyon,
Reszkető kezével keres, kutat vágyón. . .
Rettenve föleszmél: nincs palástja, nincsen!
„Megfosztottak tőle, de van drágább kincsem.
Isten ajándéka lelkemben e mély hit,
Melyet a szevedés csak tisztít, csak mélyít:
Sem a pápák kardja, kereszt s halálképe
Nem! Az igazságot semmi föl nem tartja.
Irtam, mit éreztem s hirdettem, mit érzék
S kik az igazságért lelkemet így vérzék,
Hamis tanítóknak összeomlik tana!”

Hideg kőbe vési forró hatyúdalát.
Csodás hittel látja jövő diadalát. . .
Börtöne éjjébe égi fény sugárzik. . .
Feje lehanyatlik, teste már nem fázik. . .
Múlt és jelen nincs már, nincsen semmi kinja.
Mennyei hang csendül, s biztatóan hívja:
„Többre bizlak eztán!”

S száll, sugárzik fényben.
Dávid Ferencz lelke, örök dicsőségben.

Ürmösi Károlyné.

Szívemet hozzád emelem. . . írta dr. Boros György, női
írókönyv 3-ik bővített kiadása megjelent és kapható szerkesztősé-
günknel. A könyv kiállítása a művészi igényeknek is minden irány-
ban megfelel. Izléses lágy kötésben 40, jobb papíron 50, merített
papíron 60 leu; keménykötésben 75 leu, vászonkötésben jobb papi-
ron 105 leu. Diszesebb vászonkötés aranydíszítéssel, tokban 115 leu.
Diszkiadás merített papíron aranydíszítéssel művészien festett táblá-
val, tokkal 180-tól 240 leuig. Diszkiadás merített papíron himzett
táblával, tokban 180 leu. Diszkiadás művészi bőrmunkával aranydí-
szítéssel, tokban 280 leu. Diszkiadás antilopbőrben, valódi ezüstcsat-
tal művészi ötvösmunkával, tokban 420 leu, könyvtárosoknál 30%-al
drágább mindenik. — *Mióta az első felhívást kibocsátottuk, a
munka és anyag árak 15-20 százalékkal emelkedvén, kénytelenek
voltunk az árakat mérsékelten módosítani.*

„Korvin“-nyomda kiadóhivatala.

Az utolsó nagy próba*

A magyar iskolák sorsa döntő fordulathoz érkezett. A segesvári kongresszus kimondotta az egyetemesen kötelező egyházi adózást és a református püspöknek, mint az elcsatolt területek legtöbb magyar iskolát fenntartó hatóságnak képviselője lelkes felszólalása után egyhanguan elfogadta, hogy ez a határozat az összes magyar templomokban ugyanazon a napon a szószékből hirdettessék ki.

Most már a határozat megküldetk az egyházak főhatóságainak. Semmi kétség aziránt, hogy ezek ép oly egyhanguan és lelkesedéssel fogják magukévé tenni a határozatokat s fogják megtenni a szükséges intézkedéseket a végrehajtás tekintetében.

Eddig rendben volna a dolog.

De az ügy érdeme ezután kezdődik, ott, ahol a lelkeket kell felrázni, ahol a hívek egyetemével kell megértetni, hogy milyen komoly, milyen egyetlen szükségés dologról van itt szó. *Ennek az adózásnak szükségképpen és megkerülhetetlenül sikerülnie kell, különben a magyar iskolák ügye elveszett.*

Gondoljuk csak meg jól, hogy ez a határozat az iskolák fenntartása ügyében minden eddig megpróbált eszköz elégtelensége után az utolsó menedék. S ha ez nem sikerülne? Istenem, nem is merek erre a lehetőségre gondolni!

Az ünnepélyről hazatérő utamon az éj csendjében a vonat egyhangu zakatolása közben forgatván elmémben e gondolatokat, valóssággal megborzongtam arra a lehetőségre, hogyha az adózás nem fogna úgy sikerülni, mint az ügy érdeke kívánja. Különböző vidékeken működő pap és tanító ismerőseimmel volt alkalmam a lélekemelő segesvári ünnepélyken beszélgetni. Magam tettem fel nekik a kérdést: ismerve a nép lelkét, mit gondolnak, felébred-e a nép áldozatkészsége a véres kard körülhordozására? Kaptam erre gondolkozás nélküli, azonnal rácsattanó igenlést, de keveset; és kaptam kétekedő, aggodalmasan, fontolgtatva és hátortalanul hangzó találatlant — többet és kaptam határozottan tagadó választ is — elég bő számban.

A szívem verése marad ki, ha erre a sötét lehetőségre téved az elmém. Mi lesz akkor? Vajjon végig gondolta-e ezt a gondolatot egészen a kongresszus lelkes közönsége? Ha a békekötés határozmányai, a kisebbségi szerződés garanciái, a gyulafehérvári határozatok ellenére sem kapnak az iskolák államségelyt, ha az egyházak birtokai nevetségesen olcsó árakon elvéttetnek s így megfosztatnak minden anyagi eszköztől, amellyel eddig iskoláikat szükösen és nyomorgó tanítói és tanári karokkal fenntarthatták: ebben a szarul helyzetben, — mikor már minden szál elszakadt, akkor fordul a segesvári kongresszusnak minden vidékről összesereglett magyar-

* A „Magyar Nép“-ből vettük át.

sága a néphez, a nép áldozókészségéhez s arra kéri, hogy nyujtsa a szükséges anyagi eszközöket, hogy saját fiait megtarthassuk és megőrizhessük saját nemzeti mivoltában. Bizalmat sóvárgó, hitet és reményt szomjuhozó lelkem nem hiszi, hogy a magyar nép, — a Petőfi népe — meg ne értse e végső veszély borzalmas nemzeti poklát s ha megértette, meg ne ajánlja azt, amivel a faj jövőjét biztosíthatja.

Csak hogy meg kell vele értetni a kérdést teljes jelentőségében. Itt pedig a jó pásztorok, az okos vezetőkre vár a fajvédő munka terhe és várt sikeréből az oroszlán-rész. E kérdésnél fogja megmutatni minden pap, hogy méltóan tölti-e be hivatását, hogy igazán egy-e népével, gyülekezetével, hogy a közös veszély hírére együtt dobban-e szívük, hogy él-e, hal-e a jó pásztor nyájáért s a nyáj követi-e hiven pásztorát?

Roppant erkölcsi felelőség sulya nehezedik e kérdésben a papságra, tanítóságra. Ezt a kérdést nem lehet a nyakunkról lerázni a kényelem nemtörődömségével. Ez a kérdés a történelem örökkévalóságába tartozik s mi a történelem ítélőszéke előtt tartozunk felelőséggel mind arról, amit tettünk, mind arról, amit tenni elmulasztottunk. Az idők elkövetkezendő távolából a jövő tekint reánk, mint az isteni gondviselés és figyelő sürgés-forgásunkat, mindennapi munká kodásunkat. Mindennapi gondjaink közepette és keresztyviselő fájdalmaink közül is fel kell emelkednünk arra a magasabb nézőpontra, amelyből e roppant kérdést nem a teendők unottságával, hanem sub specie aeterni — történelem ítélőszéke elé készülő ünneplő lélekkel tekintjük és áldozatos lélekkel mindenki magát, erejét, buzgóágát egész mértékben neki szenteli.

Igy, de csak így várok én sikert az egyetemes egyházi adózástól. De ismétlem, ennek szükségképpen sikerülnie kell, különben a magyar iskolák ügye elveszett. A siker legfontosabb és nélkülözhetetlen tényezői a papok és tanítók. — Ők voltak a történelem folyamán a műveltségnek zászlótartói. Gondolják meg, hogy nagy részben rajtuk fordul meg e kérdés s úgy végezzék lelkökből ébredt s Istentől vagy emberektől nyert hivatásukat, hogy a történelem ítélőszéke elé a jól végzett kötelesség megnyugtató és felemelő tudatával állhassanak!

Dr. Gál Kelemen.

Unitárius ember, unitárius naptárt olvas! Kellő időben, november folyamán megjelenik a keresztyény unitárius népnaptár eddigénél nagyobb terjedelemben és gazdagabb tartalommal. Elvárjuk minden unitárius lelkészről, énekvezértől, hogy ezt kellő időben szöszéken és künn az életben is minél gyakrabban hirdessék, hogy unitárius népünk unitárius népnaptárt szerezzen! Pártoljuk saját magunkat, unitárius hitünket, unitárius irodalmunkat!

Taft és az unitárius vallás.

Az amerikai Egyesült-Államok volt elnöke Taft, aki most a legfőbb ítélőszék elnöke, Angliát meglátogatta és ott, mondhatni fejedelmi fogadásban részesült. Az unitáriusok is elhalmozták a tisztelet és elismerés minden kitüntetésével, Essex Hallban, a londoni központi helyiségben. A fogadóterem gyönyörűen ki volt díszítve és mindenről gondoskodtak, amivel hódoló tiszteletőknek jelét adhatták. Annyira nagy volt a lelkesedés, hogy mikor fölállott hogy beszédet tartson, a tapsvihár csak úgy szűnt meg, hogy az elnök lecsengette a tapsolókat. A taps a beszéd elhangzása után megismétlődött és alig is ért véget. Ebben a szokatlan lelkesedésben része volt a két nemzet közötti vérrokonságnak, a hatalmas Amerika iránti hódolatnak és a hitrokoni büszke önértetnek.

Taftot az egyenes őszintesség jellemzi. Ő akkor is hű és buzgó unitárius volt, mikor Amerika legmagasabb állását, az elnöki széket töltötte be. Az ünnepi gyülekezet elnöke hálásan ismerte el, hogy Taftnak a hitéhez való hűsége igen nagy szolgálatot tett az unitárius vallás tekintélyének növelésében, s hozzájárul ahhoz is, hogy az angol és amerikai unitáriusoké még az eddiginél is bensőbb és szorosabb testvéri egységbe olvadjon és így kettőzött erővel folytassa a vallásszabadságért való küzdelmes munkát az egész emberiség javára.

Taft a következőket mondta: Az Egyesült-Államokban minden utja alkalmával első dolga volt, hogy ahova megérkezett, fölkeresse az unitárius központi helyiséget és mindig s mindenütt úgy találta, hogy az unitáriusok a helység legjobb embereihez tartoznak, akik szép eszmékért lelkesednek, biznak hitők diadalában, teljes erejükkel törekednek a nép jóléte előmozdítására, minek következtében, ha kevesen vannak is, a helységben elsőrangu szerepet visznek. Nincsenek olyan nagy számban, ahogy kívánatos volna, de ahányan vannak mindig számot tesznek. Magam is valahol megjelenek, azt akarom, hogy számot tegyek. Abból ő nem csinál sokat, hogy unitárius, mert már a nagyanyja unitárius volt a Channing idejében, szülői is unitáriusok voltak. De minél tovább él, s minél nagyobb felelőséget vállal magára, annál inkább erősödik meg abban a meggyőződésben, hogy e világot csak a vallás szelleme válthatja meg. A társadalom tulságosan belemerült az anyagias felfogásba, tehát az ember lelkének és szívének szüksége van arra a kiegyenlítő erőre, melyet a vallás adhatna meg s amely utját állja a nyerészkedési hajlamok és az önzésnek, mit az anyagi haladás táplál. Számos férfi és nő közömbös lett az egyházak iránt, azokból kilépett és tétlen sőt tehetetlen lett és a vallásnak éppen ezeken nonkuramus és tétlen állapot ellen kell küzdenie.

Hát mi unitáriusok arra nem gondolunk, hogy meg fogjuk hó-

ditani a világot, de arra törekszünk, hogy ezeket az embereket el-
lássuk a vallás iránti érdeklődés föltételeivel, s meggyőzzük, hogy a
vallás kérdéseivel való észszerű foglalkozás nemcsak jogosult, ha-
nem kívánatos is. Ha az unitáriusok csak azokat a közömbösöket és
tétleneket meg tudják közelíteni és a vallásnak megnyerik, eleget
tettek. Ezt a munkát mi az Egyesült-Államokban a háboru utáni
időben nagy eréllyel megkezdtük és folytatjuk.

Maga Taft nem kíván más egyházakkal szemben ellenséges
föllépést tanusítani, de bizony régebben, mikor az unitáriusokat leg-
több helyről kizárták, ez is megokolt lett volna. Jelenleg már nálunk
az unitáriusok más elbánásban részesülnek. Mikor az elnökségre
pályáztam, a távol nyugatról több levélben kértek, hogy háritsam el
magamról ezt a sötét foltot. A háboru óta jórészt megváltozott a
hangulat, de bárhogy is, miután megvan a magunk munkamezeje,
ne törődjünk más felekezetek véleményeivel. Amig ezeknek sikerül
a népöket Isten iránti érzésben tartani és a vallás szellemével inspi-
rálni, mi unitáriusok együtt örvendezhetünk velök. Törekedjünk arra,
hogy a jó és a vallásos érzés uralkodjék, s ne törődjünk a kicsi-
nyes dolgokkal, mert arra már elég nagyok vagyunk, hogy figye-
lembe ne vegyük. Ha kevesen vagyunk is, de rokonszenvező bará-
tunk mindenik egyházban van és ezek bizonynal jó irányu befolyást
gyakorolnak.

Végül kívánta az angol unitarizmus haladását. Ha nem is fo-
gunk csodákat mivelní, de az minden országnak hasznára van ha
ilyen mozgalom működésben van benne. Végül: örvendek, hogy itt
lehetek — szólt — s örvendek, hogy mint a tengerentul polgára
önökhöz tartozónak érezhetem magamat.

NŐK VILÁGA

A homoródszentpáli unitárius nőszövevsége nagyszabásu
népünnepélyt rendezett július hó 9-én. Szórakoztató műsor volt,
melynek programjai felülemelkedtek a megszokott népünnepéyi mű-
soron, s különösen a megyei tanulóifjuság tornamutatványa városi
kulturát mutatott be a faluban, s az egész közönségnek élvezetes
látványosságot nyujtott. Ezenkívül a műsorban, még leányok mutat-
tak be magyar táncokat, volt versenyfutás, kutyafutás, zsákbaftás,
kötélhuzás, konfetti és szerpentindobás. Az izléstelen lepényevést szán-
dékosan kihagyta a rendezőség. A műsort aztán reggelig tartó tánc-
mulatság követte két teremben. Az intelligencia mulatsága az iskola-
teremben volt, hol szeszes italokat nem árultak és így az egész tár-
saság alkohol nélkül mulatott és *megállapíthatjuk*, hogy oly szépen

és a legkedélyesebb hangulatban egész reggelig, hogy kívánatos volna más táncmulatságban is az alkohol mellőzése.

1550 lei lett a népünnepély tiszta jövedelme, melyet az eddig nagyon elhanyagolt temető bekerítésére fogunk fordítani. Figyelmébe ajánljuk a nőkszövetségének minden községben, a temetők gondozását, mert népünknel ezek a legtöbb helyen elhanyagolt állapotban vannak. Pedig, ha sírjainkat ápoljuk, ugyanakkor lelkünkben is ápoljuk az örökkévalóság gondolatát . . !

E helyről is köszönetet mondunk mindazoknak, kik a népünnepély sikerét fáradozásaikkal és anyagi áldozataikkal előmozdították. Felemlítésre méltó az áldozat a gazdaktól, hogy kérésünkre fuvarokat adtak a tornaszerek, az udvarhelyi szereplők és vendégek kihozására, s fővenyet hoztak a tornatérre. A bizottsági tagok női nagy buzgalommal elvégezték a termék takarítását és a három helyen való jégosztást.

A népünnepélyen felülfizettek: Piti Péter 40, Sigmond József 20 leut, ifj. Dimén Dénesné, Szabó Józsefné, Papp Gáborné, Tamás Aronné 1—1 udvarhelyi fuvart 60—60 leu értékben, Ürmösi Józsefné konfetti és serpentint 40 leu értékben, Kovács Péterné, Sándor János, Diményi Sándor, Molnár Ferenczné 1—1 szekér fővenyet 20—20 leu értékben. Fogadják e helyről is a nőkszövetsége hála-köszönetét.

Ü. J.-né.

A pap, mint gazda ?

Különösnek fogják találni, hogy éppen az „Unitárius Közöny“-be írom e cikket. Akik ismernek, ismerik gondolkozásom, nézeteim, azok nem fognak csodálkozni, akik meg nem ismernek, azok részére felvilágosításul csak annyit, hogy nyolc éven át jártam az unitárius kollégiumba (odajárt az apám is és odajárnak fiaim is első elemi óta). Az a szellem, mely körülöttem lebegett, az a szeretet, az a lelkesedés, melyet tanáraink tanusítottak, oly nyomokat hagyott lelkembe, „En“-emet annyira átjárta, megfogta, hogy az a ragaszkodó szeretet, az együttérzés, mellyel az unitáriusokkal viseltetem, egyenesen feljogosít arra, hogy az „Unitárius Közöny“-be írjak.

Az a szellem, mely lelkem áthatotta kitörülhetetlen lelkemből s mindig csak közelebb és közelebb visz. Mondhatom, hogy lelkileg unitáriusnak érzem magam.

Érdekes, hogy bárhol járok és bármely vonatkozásban az unitáriusokról hallok beszélni, önkéntelenül különös érdeklődéssel figyelek s úgy érzem, hogy itt jobban kell figyelni, mert a mi ügyünk-ről van szó.

Ezek előrebocsátása után rátérek arra, amit tulajdonképen elmondani akarok.

A pap, a tanító hivatása népet jóra, okosra oktatni, nevelni, a

vallásos érzést ébren tartani s népe boldogulásán dolgozni. A theologián megtanítják a lelkiek ápolása, gondozásának módjait, mely kétségtelenül legelső feladat; nem foglalkoznak azonban a gazdasági ismeretek tanításával, mely a nép anyagi, a közgazdaság szempontjából nagyon is fontos.

Jelentősége óriási. Ha elgondoljuk, hogy mit jelent ma, mikor a birtokreform folytán földhöz jutnak a falusiak és földesgazda lesz az, kinek eddig semmije sem volt, avagy egyszerre az eddigi kis törpe birtokos 8—10 hold föld ura lesz. Közgazdasági szempontból valóságos misszió vár a papok és tanítókra és mondhatjuk, hogy az ők kezükbe van letéve a birtokreform sikere.

A theologián mindenik féléven elő kellene adni a gazdasági tudományokat és pedig külön szakértő előadóval. Az egyes tárgyakat ügyesen csoportosítva, felöllelhető minden egyes ág úgy, hogy a theológiáról kikerülő pap tisztában lesz a gazdasági dolgokkal is.

Természetes, hogy az elmélet mellett a gyakorlati tudásra is szükség van. Ezt részben a helybeli gazdaságok, részben a helybeli gazdasági akadémia gazdaságában elsajátíthatják és hiszem, hogy az illetékes körök a legnagyobb készséggel fogják az akadémia gazdagságát e szent célra felajánlani.

Szükséges még, hogy minden papnak legyen pár hold földje (egyházi avagy saját) és hozzávaló épületek, meg berendezés, mert így szemléltető oktatással, népe hamarabb fogja eltanulni a hasznosat és a jót.

Növénytermelés, növénynevelés, állattenyésztés terén valóságos uttörők kell hogy legyenek a papok és tanítók.

Szinte elkézelem és látom, hogy papunk teljes lelkesedéssel nekilendülve a gazdálkodásnak, mily produktív munkát fog végezni, miként fogja a több és jobbtermelés magját olyan talajba elvetni, mely nagyon hálásan fizeti meg a ráfordított munkát. Látom, hogy megfigyeléseivel miként fog alkotni s növénynevelés útján jobbat-jobbat és többet produkálni.

Rosenberger Sándor.

Ezt a lelkesítő cikket örömmel közöljük és figyelembe ajánljuk. Egyben megemlítjük, hogy egyházunk gondoskodott arról, hogy a papi pályára készülő ifjak Kolozsvárt szakférfiaktól elsajátíthassák a gyümölcstenyésztést és a méhészetet. A cikk íróját kérjük, hogy hasonló közleményeivel lapunkat fölkeressen szíveskedjék. Szerk.

A megrendelést gyűjtőkhöz. Az összes vidéki ismerőseimet és barátaimat tisztelettel felkérem, hogy a pénzt s a számozott gyűjtőveket üresen is beküldeni kegyeskedjék (Moricz Márton urhoz, Unitárius Coll.), mert enélkül elszámolni nem tudok. Az erdélyi ügyvéd urakhoz szétküldött gyűjtővekből is aránylag igen kevés érkezett vissza. A szíves támogatást köszöni és a hátralevőket tisztelettel kéri,

Dr. Tóth György.

Egyházi és egyleti élet.

Küldjünk ajándékot. Az egész világot befogó unitárius testvériség vékony és gyér szálaít közös érdekünk erősíti, mert mi unitáriusok Amerikában és Angliában is és Európa szárazföldjén is aránylag kevesen vagyunk. Mi, a kevesek, nagyon össze kell hogy tartsunk, hogy jövőnk iránt táplált reménységünk ne fogyatkozzék meg.

Az amerikai látogatások nemcsak buzdítólag hatnak, hanem példát is szolgáltatnak arra, hogy: nem a szó a fő, hanem a tett. Tetteikkel, fárasztó utazásokkal bizonyítják, hogy ők minket meg akarnak ismerni és érdemünk szerint fognak velünk elbánni.

A szegény egyházközségeknek csekély pénzbeli adományt is juttatnak, hogy nagy nyomoruságunkból kilábalhassunk. Az amerikaiak jöttek és még számtalanszor fognak jönni szerető lelkesedéssel és amerikai kitarással. Mi azonban csak fogadjuk, ünnepeljük, de hasonlóan nem cselekszünk.

Az egyik amerikai bucsuzása alkalmával meg is jegyezte, hogy az ők ismételt látogatásuk után sem hallotta, hogy a magyar unitáriusok közül valaki azt mondotta volna: mi is megyünk amerikai testvéreinket meglátogatni.

Nem hallotta és nem is hallhatta, mert a mi pénzünkéből egy kis tarisznyába való összegről kellene gondoskodni, hogy valaki utra kelhessen Amerikába.

De a tényleges utazás helyett mégis küldhetnénk valamit, ami a lelkünket helyettesitené.

A régi unitárius szellem emlékeit. Az Unitárius Egyház Rendszabályait 1826-1850-ig összeszedtem és a külföldre való figyelemmel a *latin* szöveggel is lenyomattam. A latin nyelvet Amerikában is megértik, ha szép magyar nyelvünkön nem is értik meg. Épen ezért úgy találom, hogy az erdélyi testvéregyházak mindenike megvásárolná a fenti munkát és elküldenék az amerikai testvéregyházaknak, amelyek csak 1825-ig vihetik vissza történetüket, mi, a régi unitáriusok 1626-tól kezdődő régi s ellemünket küldhetnők ajándékba. Csiki Gábor lelkész, aki Amerikát keresztül-kasul utazta, azt mondotta, hogy a jelzett könyvnél szebb ajándékot keveset lehetne adni, mert az amerikai büszkén mutathatná a régi eredet bizonyítékait. A lelkünket kapnák és a lelkükhöz szólnának.

Az erdélyi testvéregyházak közül eddig egynéhány elküldötte az amerikai testvéregyházaknak. De a többi egyházközségek még nem csináltak semmit. Az esperes urak és a lelkész urak feladata volna a kezdeményezést megragadni és a presbyteriumban a megvétel ajánlani. A főhatóság már ajánlotta, de nem akarja *kötelezőleg* elrendelni, nehogy az a látszata legyen, hogy csak *parancsszóra* küldték az egyházközségek az ajándékot. Én a székely népet úgy

ismerem, hogy a pománát viszonzni szokta. A jelzett könyv megküldése igen egyszerü módja volna az adományok viszonzásának. Természetesen később lehetne apróbb régiségeket, varrattasokat küldeni. Küldjünk minél többször *apró ajándékokat*, mert a régi mondás gyakori apró szivességekkel, apró ajándékokkal lehet a szíves, baráti viszonyt megerősíteni és szorosabbra fűzni.

Ennek a felhívásnak a megrendelés lenne a legméltóbb visszhangja.

Dr. Tóth György.

Az E. K. Tanácsból. Főjegyző jelentést tett bucaresti utjáról és az angol meg amerikai lelkészeknek gyülekezeteinkben tett látogatásáról. Ezzel kapcsolatban Lőrinczi István esperes felszólalt, hogy a kereszturi kör mellőzésben részesült. Titkár részletes tájékozása alapján az E. K. Tanács és Lőrinczi esperes is tudomásul vette, hogy a kereszturi körre tervezett öt napi s a többire szánt 2-2 napi látogatást a vendégek késése miatt nem lehetett betartani. — Dr. Csiki Gábor kolozsvári lelkész szabadságát szeptember végéig meghosszabította. Tudomásul vette, hogy Gál Gyula, Máthé Sándor és Pataki András a theologiai szakvizsgálatot szép sikerrel letették és őket lelkészjelölteknek nyilvánította. — Ajtay János és Boros Mózes tanítójelöltek kántor építő vizsgálatot tettek. — E. K. Tanács az iskolai táncmulatságok korlátozására utasította az igazgatóságokat. — Uzoni Imre tanárnak a tanári állása alóli fölmentéséért folyamodását, betegségi állapotára való tekintettel ajánlani fogja a főtanácsnak teljes elismerés mellett. A szkereszturi főgymnál koviktusi gondnok lett Bálint Domozos tanár. A Széchenyi-téri Berde-telepre órás üzlet nyitására engedélyt kapott Wiesmann Sándor. — A magyarzsákodi egyházközség a bumi erdőből negyven szálfát kapott.

Dr. Tóth György afia a Fegyelmi Törvényt ellátta históriai bevezetéssel és az E. K. Tanács a kiadást meghatározta. Ez lesz a Dr. Tóth törvénygyűjteményének II-ik kötete.

Amerikai és angol vendégeinket az E. K. Tanács aug. 1-én tartott ülésén nagy ünneplésben részesítette. Püspök ur meleg üdvözlő szavaira a jelenlevő 3 képviselő kedves és értékes beszédben válaszolt. Ugyanakkor mutatta be a püspök ur az amerikai és angol egyházak megbízó levelét, melyből kiderült, hogy mindenik kiküldött az illető egyházak szeretetteljes meleg üdvözlését hozta s egyben azzal voltak megbízva, hogy fejezzék ki mind a brit és külföldi unitárius társulat lankadatlan és meleg rokonszenvét az erdélyi unitáriusok egyházaknak. A kiküldötteket az E. K. T. és az egyházkörök is a legszívélyesebb fogadásban részesítették. Az E. K. T. Cornisch L. C. dr. tb. főjegyzőségre, Perkins T. és Speight Harold amerikai lelkészeket, valamint az angol képviselőt Redfern L. Liverpooli lelkész urat egyházi főtanácsosságra fogja ajánlani. Azonkívül kolozsdobokai kör Perkins lelkészt esperessé az aranyostordai kör Redfern lelkészt, a küüllői kör dr. Cornischt tb. esperesekké vá-

lasztották. Ezenkívül a dicsőszentmártoni egyházközség Perkins lelkészt a kolozsvári Speight lelkészt, a torockói, a szőkefalvi Redfern lelkészt, tb. lelkészekké választották. A vendégek a kitüntetésekét nagy örömmel fogadták.

50 angol lecke most jelent meg magántanulók és iskolák számára *Welsch E. T.* tollából, a debreceni Méliusz-nyomda betűivel. Az eddig ismert és gyors tanulásra szánt tankönyvek rendszerét gyakorlati ügyességgel foglalja össze, Első tekintetre igen célszerűnek látjuk. Magántanulóknak szótárra van szükségük hozzá. **Ügyes tanító** kezében egy év alatt nagy sikert lehet elérni vele. Ára?

A tordai főgimnázium sorsa véglegesen még nincsen eldöntve. A kolozsvári közoktatási hivatal nyilatkozata szerint a nyilvánossági jogot négy osztállyal megkapja.

A Berde tanári jutalmat ezuttal Dr. Varga Béla tanárnak ítélte oda az E. K. Tanács egyhangu határozattal.

Az unitárius leányotthon helyiségei megfrissülve és egy helyiséggel bővítve várják a megnövekedett számú leányokat.

Homoródjánosfalvi Dávid F. ünnepély. Az Udvarhelyköz Dávid F. Egylet ez évben Hjánosfalván tartotta meg aug. 13-án (vasárnap) d. u. 2 órai kezdettel urvacsoraosztással és istentisztelettel egybekötött ünnepélyes műsoros évi közgyűlését. Az ünnepély fényét és benső értékét emelte az, hogy a templom négy százados évfordulóját is ez alkalommal ünnepelte az egyházközség. Mint rendszeresen, ez alkalommal is a kör minden falujából összegyűlt az ünneplők sokasága felekezeti különbség nélkül. Még a szomszédos Daróc szász községből is többen tiszteltek meg látogatásukkal derék szász testvéreink. Az ősi templom zsufozásig megtelt hallgatókkal. Az ünnepélyen Ürmösi Józsefné, Zoltán Sándorné és Zoltán Sándor vezérése alatt négyszólamu alkalmi dalárda lélekemelő énekükkel, Darkó Erzsi, Gál Irénke, Máté Mihály kedves és lelkes szavalatukkal, Pálffy Ákos, Gálfi Dénes harmonium játékukkal gyönyörködtettek. Sigmond József megható imában emelte a gyülekezet lelkét az egek Urához. Sándor Gergely kénosi lelkész tartalmas beszédében részletesen kifejtette e nap nagy jelentőségét, az ősi templom négyszázados multját és a jánosfalvi népet továbbra is odaadó vallásos buzgóságra serkentette. Ürmösi József elnök megkapóan agendált „Az én nyereségem a Krisztus” bibliai tétel alapján Az urvacsora osztásnál igen szüknek bizonyult a templom, még a kerítésben a cinteremben is igen sokan körbe állottak, hogy a szent jegyekben mindnyájan részesüljenek. Négy lelkész osztotta az urvacsorát. Urvacsoravétel után Ajtay Iánosné alelnöknő mondotta el lelkes ünneplő beszédét. Aztán Kovács Kálmán egyházi titkár főpásztorunk meleg üdvözlését tolmácsolta, amit a gyülekezet az ősz főpásztor éljenzésével fogadott. Báró József „Az ősi templom” című alkalmi költeményét olvastatott. Az egylet pénztári vagyonát Báró József ismertette. Évi gyara-

podás 1022.02 lej. Perselygyűjtés 493.15, összes pénzvagyron 2835.95 lej. Indítványok során kifejezésre jutott az a kívánság, hogy az „Unitárius Közöny“-t anyagilag, de szellemileg is minél többen kellene támogatnunk és arra kellene törekednünk, hogy e lap unitárius székely népünknek valóban vallásos *néplapjává* váljon s legalább hetenkint egyszer jelenhetne meg. Továbbá óhajtatandó, hogy Dávid Ferencz Egylet (Kolozsváron) szabjon oly tagsági díjat a tagokra, amelyből teljék ki a közlöny előfizetési díja s ezenkívül a fiókegyleteknek is jusson valami, mert 1919 évtől fogva tagsági díjak fizetése teljesen megszűnt s emiatt az egyletünk, valamint más fiókegyletek is hátrányt szenvednek. Az egylet egy nagyobb szabású Petőfi-ünnepélyt rendez Oklándon, a tél folyamán ezt folytatja Dávid estélyek alkalmával a kisebb eklézsiákban is, hogy Petőfi szelleme, költői és emberi nagysága hassa át egészen székely unitárius népünket.

Papi beköszöntő Fogarason. Fekete Lajos volt püspöki titkár beiktatása szép és impozáns ünnepség keretében történt július 23-án itt volt az első pap Árkosi Támás is, eljött még egyszer megfürödni a hívei szeretetének rábocsátott meleg sugaraiban. Az iktatást Osváth esperes végezte. A kinevezést Árkosi olvasta fel s minthogy abban is ki volt emelve az ő munkássága s volt hívei nagyrabecsülése: helyesnek látta figyelmeztetni az új lelkészt pár szóban, hogy azt a nagyrabecsülést ő is elérheti, ha hű gondozója lesz a lelkeknek s együtt érezvén híveivel nem lesz neki magának sem külön öröme, sem külön bánata. Az ifjú lelkész beköszöntője igen nagy hatást tett a nagy gyülekezetre. Istentisztelet után a lelkészlakban megjelentek a különböző felekezetek közül a ref., rom. kath., lutheránus és izraelita helybeli hitközségek képviselői, valamint a nagyszombeni társegyházközség küldöttei és szerencsekívánatukat fejezve ki az új lelkésznek. A közebeden számosan vettek részt, helybeliek és vidékiek is. A beiktatás alkalmából a püspök urat táviratban üdvözölték.

Változások a lelkészi karban. Siménfalvára a főt. Ur kinevezte Pál Dénes gyepesi lelkészt, a megelőző választás formai okokból megsemmisített és az egyházközség a kinevezést a püspök urra bízta. Reméljük, hogy az új lelkész elég eréllyel és buzgósággal fog rendelkezni a siménfalvi állapotok rendbehozására.

Papok és tanítók otthona. Kolozsvárt az E. K. Tanács egy szobát berendeztetett, hogy akik egy-két napig Kolozsvárt tartózkodnak ne legyenek kénytelenek vagy lakás nélkül kóborolni — ami többször megtörtént — vagy hihetetlenül magas árat fizetni. Jelentkezni a titkárnál kell.

Lelkészi továbbképző tanfolyam lesz Kolozsvárt az ősz Főtanácsot követő két napon. Előadás tárgyai: *a)* Belmisszió gyülekezeteinkben, előadó: Dr. Boros György. *b)* Felekezeti elemi oktatás:

előadó Dr. Gál Kelemen. c) Az egyházzsértartás kérdése, előadó: Dr. Tóth György. d) A lelkészi adminisztráció, előadó: Pál Ferencz.

A vak fiu munkához segítségére már nyugtáztunk 360 leut. Az iskolai év végében, társaival együtt, a tanulók jóvoltából néhány ruhadarabban részesült. A két fiu nem csügged a munkában, de sokféle nehézséggel küzködnek. Közelebbről még kaptunk adományt Jakab Géza és Csifó Salamon uraktól Kolozsvárról 10—10 leut. Ezer leura van szüksége, hogy megélhetését biztosítsa. Bis dat cito dat.

Hálaadó Istentisztelet a homoród-fürdőn. A szokásos augusztus hónapi hálaadó Istentiszteletet augusztus hó 20-án a jelen évben is megtartották. A lelkészi teendőket pedig Benczédi Pál homoród-ujfalvi lelkész, az énekvezéri teendőket pedig Pálffy Géza karácsonyfalvi énekvezér végezte. A közel és távolból nagy sokaság gyült össze, hogy élvezze a fenyvesek ózondus levegőjét ez a hűs források éltető vizét. Az érdeklődés teljes volt az Istentisztelet iránt is, ami azt mutatja, hogy népünk ma is oly vallásos, mint ezelőtt.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába a f. évi április 18-tól június 18-ig előfizettek az U. K.-re: Gálfi András Szentmihály, Gyulay Béla Magyarléta, Unitárius Egyházközség Székelyudvarhely, László Dénes, Fazakas József Jobbágyfalva, Nagy Jenő, Keresztesi Dénes Szentgerice, Simó József Harasztkerék, Unitárius Egyházközség Nyárádszentlászló, Szentgerice, Csókfalva, Nyárádszentmárton, Iszló, Vadad, Székelykaál, Szabéd; Lőrinczy Miklós, Adorján Albert Nyárádszentlászló; Fogarasi D. F. Egylet tagjai (230 L), Tób Zsigmond Nyárádremete (8 L); Benedek János, Orbók Gyula, ifj. Rafaj József, Farkas József, Faluvégi T. József, Faluvégi D. József, Faluvégi Gergely, Raffai Mihály, Szoboszlai Emma, Csiszár Dénes Csókfalva; Unitárius Egyházközség, Gál József Recsenyéd, Gál Jenő Mezősárd; Unitárius Nőegylet Homoródjánosfalva, ifj. Fodor Albert Mezőnagycsán, Szász Sándorné, dr. Szatmári Miklósné, Unitárius Egyházközség, Gönci Sándor, Bartalics István Szind; Benovics Jenőné Kézdivásárhely; úr. Nagy Dánielné, özv. Silló Kálmánné Marosvásárhely; Németh István, Botár Simon, Vernes Ferenc, Vernes István, ifj. Botár Simon, ifj. Kelemen Ferenc, Botár Miklós, ifj. Koronki Ferenc, dr. Lázár Miklós, Barabás János, özv. Kerekesné Botár Sára, Kerekes István, Unitárius papi hivatal, Pál Simon, Herce István, Borbély András, Vajda Ferenc, id. Lázár Miklós, id. Kelemen Ferenc, Zsákó István, Bartók Simon, Szilágyi József, Székely János, Barta János, Demény József, Balog Gyula, Kriza János, Czupor Ferenc Torockó. (Folytatjuk.) Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Szerkesztői üzenet. B. T. A felhívás tőlünk távol álló okból lemaradt. A kuruckérdésre jövőkor kerül a befejezés. **i. l.** Jövőkor. Köszönet.